

KS. MARCIN SIENKOWSKI*

Realizowanie podstawowych zasad formacyjnych w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Elckiej w latach 2012-2022

16 kwietnia 2022 r. minęło trzydzieści lat od erygowania Wyższego Seminarium Duchowne Diecezji Elckiej (dalej: Seminarium lub WSD). Z tego powodu uzasadnione jest podsumowanie i omówienie najważniejszych zagadnień z nim związanych. Ponieważ w 2012 r. został opublikowany artykuł poświęcony dwóm pierwszym dziesięcioleciom Seminarium¹, niniejsze studium koncentruje się tylko na ostatniej dekadzie, która przypada na lata 2012-2022².

Cel prezentowanego tekstu polega na wskazaniu podstawowych zasad formacyjnych oraz ich stosowania w WSD w Elku. Zostanie on zrealizowany w dwóch etapach. Najpierw nastąpi przedstawienie osób, do których odnoszą się tytułowe zasady, czyli formatorów, alumnów i wykładowców. Następnie zostaną omówione środki i sposoby wdrażania zasad przyjętych w Seminarium.

Do zrealizowania powyższego celu posłuży przede wszystkim obowiązujący wówczas dokument formacyjny pochodzący z 1999 r. zatytułowany *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce* (dalej: ZFKP)³. Oprócz tego zostaną wyko-

* ks. Marcin Sienkowski – Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Elckiej, Elk
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0679-5006>; e-mail: sienkowskimarcin@interia.pl

¹ Por. A. Jaśko, *20 lat Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej (1992-2012)*, w: „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”. *20 rocznica powstania diecezji elckiej*, red. W. Guzewicz, Elk 2012, s. 81-102.

² Omawiane zagadnienie obejmuje okres między początkiem roku akademickiego 2012/2013, a końcem roku 2021/2022, czyli pełne dziesięć lat. W tym miejscu warto wspomnieć, że w 2017 r., czyli na 25-lecie WSD w Elku, powstał artykuł: A. Skowroński, *Analiza współczesnego i poszukiwanie przyszłego modelu formacji do kapłaństwa w WSD w Elku*, „Studia Elckie” 19(2017), nr specjalny, s. 603-626.

³ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*, Częstochowa, 26 sierpnia 1999 r. Dokument ten powstał m.in. w oparciu o: Jan Paweł II, *Pastores dabo vobis*, Rzym, 25 marca 1992 r. (dalej: PDV). Od 2021 r. obowiązują w Polsce nowe zasady zawarte w: Konferencja Episkopatu Polski, *Droga formacji presbiterów w Polsce. Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia*, Warszawa, 11 marca 2021 r. Ponieważ obowiązują one tylko przez ostatni rok omawianego okresu, nie są brane pod uwagę w tym opracowaniu.

rzystane materiały znajdujące się w Archiwum Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej (dalej: AWSDDDE): *Regulamin Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej* z 2015 r. (dalej: Regulamin), *Statut Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej* z 2015 r. (dalej: Statut)⁴, *Kronika Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej* (dalej: KWSDDDE) oraz inne opracowania poświęcone WSD w Elku.

1. Osobowa struktura Seminarium

Seminarium duchowne to nie tylko instytucja kościelna czy wyższa uczelnia, ale przede wszystkim wspólnota osób. Stanowią ją formatorzy, alumni i wykładowcy, a także spowiednicy, specjaliści (np. psycholodzy) oraz pracownicy (np. biblioteki). Poniżej zostanie ukazana podstawowa struktura Seminarium kształtująca się na przestrzeni dziesięciu lat (2012-2022).

1.1. Formatorzy

Zgodnie z ZFKP zespół formatorów stanowią: rektor, wicerektor, prefekt, ojciec duchowny, dyrektor administracyjny⁵. W elckim Seminarium uzupełnia go również prefekt etapu propedeutycznego (od 2010 r.). Ponadto formatorzy wybierają spośród siebie prefekta studiów i dyrektora biblioteki⁶.

Poniższe tabele 1-7 ilustrują ilość funkcji przełożonych oraz osoby je pełniące w latach 2012-2022. Oprócz imienia i nazwiska zawierają one także specjalizację oraz datę nominacji i zakończenia pełnionych zadań. Z kolei w nawias ujęto daty, które wprawdzie wykraczają poza obszar omawianych zagadnień, jednakże są pomocne w ukazaniu ich szerszego kontekstu.

Tabela 1. **Rektorzy**

		Specjalizacja	Nominacja	Zwolnienie
1.	Ks. dr Andrzej Jaśko ⁷	teologia biblijna	(14.09.2010)	24.08.2013
2.	Ks. dr Antoni Skowroński	filozofia	24.08.2013	1.08.2021
3.	Ks. dr Marcin Sieńkowski	filozofia	1.08.2021	---

Źródło: AWSDDDE, teczka: nominacje przełożonych

Tabela 2. **Wicerektor**

		Specjalizacja	Nominacja	Zwolnienie
1.	Ks. dr Maciej Maciukiewicz ⁸	liturgika	(14.09.2010)	---

Źródło: AWSDDDE, teczka: nominacje przełożonych

⁴ Regulamin i Statut z 2015 r. są zaktualizowaniem Regulaminu i Statutu z 2008 r. Wprawdzie te ostatnie obowiązywały w pierwszej części omawianego okresu (2012-2015), jednak nie zostały uwzględnione w tym opracowaniu, ponieważ powstały w oparciu o to samo źródło (PDV).

⁵ Por. ZFKP, nr 103.

⁶ We wcześniejszych latach mianował ich biskup. W latach 2012-2022 wszyscy formatorzy pełnili swoje funkcje z nominacji bp. Jerzego Mazura, biskupa elckiego od 2003 r. Nominacje niektórych z nich zostały nadane jeszcze przed 2012 r.

⁷ We wcześniejszych latach pełnił również inne funkcje w Seminarium.

⁸ W roku akademickim 2009/2010 pełnił funkcję prefekta.

Tabela 3. **Prefekci**

		Specjalizacja	Nominacja	Zwolnienie
1.	Ks. dr Tomasz Kopiczko	katechetyka	(1.08.2011)	1.10.2017
2.	Ks. mgr lic. Artur Hałucha	homiletyka	1.09.2017	---

Źródło: AWDSDDE, teczka: nominacje przełożonych

 Tabela 4. **Prefekci etapu propedeutycznego**

		Specjalizacja	Nominacja	Zwolnienie
1.	Ks. dr Dariusz Zalewski	patrologia	16.08.2012	1.07.2013
2.	Ks. dr Dariusz Brozio ⁹	teol. duchowości	1.07.2013	16.08.2014
3.	Ks. dr Marcin Sieńkowski ¹⁰	filozofia	1.08.2014	1.08.2021
4.	Ks. mgr Dariusz Konopko	pedagogika	1.09.2021	---

Źródło: AWDSDDE, teczka: nominacje przełożonych

 Tabela 5. **Ojcowie duchowni**

		Specjalizacja	Nominacja	Zwolnienie
1.	Ks. dr Dariusz Brozio	teol. duchowości	(1.07.2007)	16.08.2014
2.	Ks. mgr lic. Krzysztof Pachucki	teol. duchowości	(24.08.2011)	1.09.2013
3.	Ks. dr Stanisław Józwiak ¹¹	teologia moralna	24.08.2013	1.09.2019
4.	Ks. dr Dariusz Zalewski	patrologia	16.08.2014	5.10.2022
5.	Ks. dr Paweł Tarasiewicz ¹²	filozofia	1.09.2019	---

Źródło: AWDSDDE, teczka: nominacje przełożonych

 Tabela 6. **Dyrektor administracyjny**

		Specjalizacja	Nominacja	Zwolnienie
1.	Ks. dr Maciej Maciukiewicz	liturgika	(14.05.2010)	---

Źródło: AWDSDDE, teczka: nominacje przełożonych

 Tabela 7. **Prefekci studiów**

		Specjalizacja	Nominacja	Zwolnienie
1.	Ks. dr Tomasz Kopiczko	katechetyka	2012/2013 ¹³	2016/2017
2.	Ks. dr Marcin Sieńkowski	filozofia	2017/2018	2020/2021
3.	Ks. mgr Dariusz Konopko	pedagogika	2021/2022	---

Źródło: AWDSDDE, teczka: nominacje przełożonych

W zdecydowanej większości formatorzy ostatniego dziesięciolecia są absolwentami WSD w Ełku. Wyjątek stanowi ks. Stanisław Józwiak, który ukończył WSD Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie. Wprawdzie nie-

⁹ Zarazem ojciec duchowny etapu propedeutycznego.

¹⁰ W roku akademickim 2010/2011 pełnił funkcję prefekta.

¹¹ We wcześniejszych latach pełnił również inne funkcje w Seminarium.

¹² Ojcem duchownym był również w latach 2002-2004.

¹³ Podany rok akademicki w kolumnie „nominacja” oznacza rozpoczęcie pełnienia funkcji, a w kolumnie „zwolnienie” informuje, że dany rok akademicki był ostatnim rokiem pełnienia funkcji.

którzy z formatorów (np. ks. A. Jaško, ks. A. Skowroński) rozpoczęli seminarium w Łomży, ale po utworzeniu diecezji i WSD w Elku święcenia prezbiteratu otrzymali jako absolwenci elckiego Seminarium.

W ciągu dziesięciu lat funkcję rektora piastowało trzech księży. Ks. A. Jaško był rektorem przez trzy lata (2010-2013), został mianowany przed 2012 r., ks. A. Skowroński osiem lat (2013-2021), a ks. M. Sieńkowski został nim w 2021 r. Pierwszy z nich ukończył studia biblijne, a dwaj pozostali – filozoficzne.

W ciągu lat 2012-2022 nie miała miejsca zmiana na stanowisku wicerektora. Od 2010 r. funkcję tę pełni ks. M. Maciukiewicz. Z racji uzyskanej specjalizacji prowadził wykłady i ćwiczenia z zakresu liturgiki. Zarazem został on ustanowiony dyrektorem administracyjnym w Seminarium i pełnił tę funkcję od 2010 r.

Na przestrzeni dziesięciu lat za formację ludzką alumnów było odpowiedzialnych dwóch prefektów: ks. T. Kopiczko (2011-2017) oraz ks. A. Hałucha (od 2017 r.). Pierwszy z nich specjalizował się w katechetyce, a drugi w homiletyce.

Zadania prefekta, ale w stosunku do alumnów etapu propedeutycznego pełniło czterech księży. Ks. D. Zalewski i ks. D. Brozio piastowali tę funkcję jedynie przez rok czasu każdy. Ks. M. Sieńkowski był prefektem przez siedem lat, a ks. D. Konopko jest nim od 2021 r.

Przez ostatnich dziesięć lat pięciu księży było ojcami duchownymi. Przez cały ten okres seminarzyści mieli do dyspozycji dwóch ojców duchownych, którzy pełnili swoje funkcje równolegle. Gdy w 2016 r. ks. D. Zalewski został mianowany proboszczem parafii pw. bł. Karoliny Kózkówny w Elku, nadal był ojcem duchownym alumnów. Znamienne, że tylko dwóch spośród ojców duchownych specjalizowało się w teologii duchowości.

Zadania prefekta studiów spełniało trzech księży. W latach 2012-2022 każdy z nich był zarazem prefektem (ks. T. Kopiczko, ks. A. Hałucha) lub prefektem alumnów etapu propedeutycznego (ks. M. Sieńkowski).

Na podstawie powyższych tabeli daje się zauważyć, że w ciągu dziesięciu lat niektórzy z formatorów pełnili więcej niż jedną funkcję (równolegle lub następczo). Na przykład ks. D. Zalewski był prefektem etapu propedeutycznego oraz ojcem duchownym, a ks. M. Sieńkowski – prefektem etapu propedeutycznego, prefektem studiów oraz rektorem. Należy sądzić, że dzięki pełnionym funkcjom zdobywali niezbędne doświadczenie w pracy formacyjnej, a także zdolność towarzyszenia alumnom w różnych wymiarach formacji.

Warto zauważyć, że tylko dwóch spośród formatorów uzyskało specjalistyczne przygotowanie do posługi formacyjnej. Ks. A. Hałucha jest absolwentem dwuletniej formacji w Szkole Wychowawców Seminarium Diecezjalnych i Zakonnych im. św. Jana Pawła II w Krakowie (2015-2017)¹⁴. Z kolei ks.

¹⁴ Por. AWSDDDE, teczka: nominacje przełożonych.

K. Pachucki ukończył Międzywydziałowe Studia Podyplomowe z zakresu antropologii, psychologii i pedagogiki chrześcijańskiej – Szkołę Formatorów w Krakowie przy Akademii Ignatianum (2010-2012) oraz Szkołę dla Spowiedników w Skomielnej Czarnej (2009-2011) prowadzoną przez Zakon Braci Mniejszych Kapucynów. Pozostali formatorzy podnosili swoje kwalifikacje i kompetencje poprzez udział w spotkaniach, warsztatach, konferencjach i szkoleniach organizowanych dla rektorów, ojców duchownych czy prefektów studiów. Oprócz tego brali udział w wielu innych wydarzeniach stanowiących pomoc w prowadzeniu i pogłębianiu formacji seminaryjnej, przenosząc ich treści na grunt Seminarium w Ełku.

1.2. Alumni

Seminarium istnieje i funkcjonuje ze względu na uczniów, którzy rozpoznając powołanie do kapłaństwa, decydują się na przygotowanie do niego w procesie formacyjnym. W tabeli 8. podano liczbę kleryków poszczególnych roczników w chwili rozpoczęcia każdego roku formacyjnego w latach 2012-2022. Zdarzało się, że liczba uczniów zmieniała się w ciągu roku (zazwyczaj malała), zwłaszcza po pierwszym semestrze lub na koniec roku akademickiego (tego typu zmiany nie zostały uwzględnione w poniższej tabeli).

Tabela 8. Liczba uczniów poszczególnych roczników w latach 2012-2022

		Rok I	Rok II	Rok III	Rok IV	Rok V	Rok VI	Urlop	Razem
1.	2012/2013	6	5	10	7	8	3	7	46
2.	2013/2014	10	4	5	10	8	6	2	45
3.	2014/2015	5	7	4	5	10	8	--	39
4.	2015/2016	5	4	7	3	4	10	2	35
5.	2016/2017	5	5	4	6	5	4	2	31
6.	2017/2018	9	4	6	6	5	4	--	34+1¹⁵
7.	2018/2019	6	6	4	5	5	4	1	31+1
8.	2019/2020	6	3	5	5	4	5	3	31+1
9.	2020/2021	3	5	3	5	4	2	2	24
10.	2021/2022	2	2	5	3	4	2	3	21
	Razem	57	45	53	55	57	48	22	

Źródło: AWSDDDE,teczka: uczniowie

Analiza danych zgromadzonych w tabeli 8. pozwala dostrzec, jak zmieniała się liczba uczniów w ciągu dekady. W latach 2012-2022 formację na roku pierwszym podejmowało łącznie 57 uczniów¹⁶. W tym w roku 2013/2014 było

¹⁵ Marek Sawicki odbywał formację indywidualną, którą rozpoczął w roku akademickim 2017/2018, a po dwóch i pół roku zrezygnował. W dwóch kolejnych wierszach tabeli jest on również dodany do całkowitej liczby uczniów. Por. AWSDDDE, Protokół z posiedzenia Rady Księży Profesorów i Wykładowców WSD w Ełku z 22 czerwca 2022 r.

¹⁶ Por. lata wcześniejsze: M. Sieńkowski, *Powołania do Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej w latach 1992-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji ełckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Ełk 2022, s. 546-548 oraz 554.

ich 10. We wszystkich pozostałych latach liczba ta była mniejsza. Najmniej alumnów rozpoczęło formację w roku 2021/2022, bo zaledwie 2.

Najwięcej kleryków – 46 formowało się w roku 2012/2013, czyli na początku omawianego okresu. Liczba ta systematycznie spadała, aby w roku 2021/2022 osiągnąć poziom 21. W pewnym okresie utrzymywała się na poziomie 31 i 32. Spadek kleryków w całym Seminarium na przestrzeni dziesięciu lat nastąpił o ponad połowę (55%). W ciągu ośmiu lat liczba alumnów utrzymywała się na poziomie powyżej 30. Od 2020 r. liczba ta spadła do 24 i 21.

Niemalże w każdym roku kilku kleryków podejmowało lub zostało wysłanych na urlop formacyjny. Liczba ta wahała się od 1 aż do 7. Tylko w dwóch latach żaden kleryk nie odbywał urlopu (2014/2015 i 2017/2018).

1.3. Wykładowcy

W oparciu o opublikowaną w 2012 r. listę wykładowców z roku akademickiego 2011/2012¹⁷ oraz listę wykładowców z roku 2021/2022, która ukazała się w 2022 r.¹⁸ można prześledzić, jak zmieniała się liczba wykładowców na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat. Puste pola w kolumnie „Pierwszy rok zajęć” (w poniższej tabeli) oznaczają, że dany wykładowca rozpoczął prowadzenie zajęć przed rokiem 2012/2013. Z kolei niewypełnione pola w kolumnie „Ostatni rok zajęć” informują, którzy wykładowcy prowadzą zajęcia do roku 2021/2022 włącznie. Wprawdzie w tabeli 9. pominięto rodzaj prowadzonych zajęć, jednakże dane tego typu można znaleźć w innych publikacjach¹⁹.

Tabela 9. Prowadzący zajęcia w WSD w Elku w latach 2012/2013-2021/2022

	Imię i nazwisko	Pierwszy rok zajęć	Ostatni rok zajęć
1.	ks. mgr lic. M. Barszczewski	2020/2021	
2.	ks. dr M. Bednarski		
3.	ks. dr T. Bondzio	2020/2021	
4.	ks. dr W. Brodziak		2013/2014
5.	ks. dr D. Brozio		
6.	ks. mgr lic. M. Brzóska		2021/2022
7.	s. dr G. A. Dworakowska	2019/2020	
8.	ks. dr J. Fidura		
9.	bp dr A. Galbas	2020/2021	2021/2022 ²⁰
10.	mgr A. Gilewska		
11.	ks. dr M. Gilewski		
12.	ks. dr T. Grabowski	2014/2015	
13.	ks. dr J. Graszak	2013/2014 ²¹	

¹⁷ Por. A. Jaśko, *20 lat...*, dz. cyt., s. 91-93.

¹⁸ Por. M. Sieńkowski, *Trzydziesty rok funkcjonowania i działalności Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej (2021/2022)*, „Studia Elckie” 24(2022), nr 3, s. 391-393.

¹⁹ Por. np. A. Jaśko, *20 lat...*, dz. cyt., s. 91; M. Sieńkowski, *Trzydziesty rok...*, dz. cyt., s. 391n.

²⁰ Prowadzenie wykładów z teologii duchowości zakończył po pierwszym semestrze roku akademickiego 2021/2022.

²¹ Zajęcia rozpoczął od drugiego semestru roku akademickiego 2013/2014.

14.	mgr K. Grzymkowska		
15.	ks. prof. dr hab. W. Guzewicz		
16.	ks. mgr lic. A. Hałucha	2017/2018 ²²	
17.	mgr Z. Hołubowicz		2021/2022
18.	ks. dr M. Janowski		2012/2013
19.	ks. dr A. Jaśko		
20.	ks. dr S. Józwiak		
21.	dr J. Jurczyk		2012/2013
22.	ks. dr W. Kalinowski		2013/2014
23.	bp mgr R. Kamiński		2016/2017
24.	ks. mgr A. Kolbusz		
25.	ks. mgr D. Konopko	2021/2022	
26.	ks. dr T. Kopiczko		
27.	ks. dr W. Kotarski		
28.	mgr P. Kowalewski		
29.	ks. dr M. Maciukiewicz		
30.	ks. dr M. Maczan	2014/2015	
31.	ks. dr P. Makarewicz	2020/2021	
32.	mgr M. Malewski		2020/2021
33.	bp mgr lic. J. Mazur		
34.	ks. dr Z. Mazur		2013/2014
35.	ks. mgr M. Nowik		2013/2014
36.	ks. dr Cz. Oleksy		2013/2014
37.	ks. dr M. Oleksy		
38.	ks. dr T. Orłowski	2012/2013	2013/2014
39.	ks. dr A. Orzeł		
40.	ks. mgr K. Pachucki		2012/2013
41.	ks. mgr P. Pastewski	2020/2021	
42.	o. prof. dr hab. J. Pawlik	2020/2021	2020/2021
43.	ks. dr R. Rybarski	2014/2015	
44.	ks. mgr lic. M. Salamon		2012/2013
45.	ks. dr R. Sawicki	2014/2015	
46.	ks. dr W. Serowik	2014/2015	
47.	ks. dr M. Sieńkowski		
48.	ks. dr hab. J. Sikora, prof. UKSW		
49.	ks. dr J. Skorupski		2021/2022
50.	ks. dr A. Skowroński		
51.	ks. mgr lic. D. Smoleński		2013/2014
52.	ks. dr K. Sokołowski		
53.	ks. dr hab. S. Strękowski, prof. UKSW		
54.	mgr T. Sulima		2018/2019
55.	ks. dr hab. R. Szewczyk		
56.	ks. dr J. Szorc		2013/2014
57.	s. dr B. Szymańska	2012/2013	2021/2022

²² We wcześniejszych latach prowadził zajęcia z języka migowego.

58.	ks. dr P. Tarasiewicz		
59.	J. Tomkiel	2021/2022	
60.	ks. dr J. Uchan		
61.	o. dr J. Węclawik ²³		2019/2020
62.	ks. dr D. Zalewski		
63.	W. i L. Żukowscy ²⁴	2018/2019	2018/2019

Źródło: AWSDDDE,teczka: wykładowcy

Tabela 9. podaje, że w latach 2012-2022 różnego rodzaju zajęcia prowadziło 63 wykładowców²⁵. Do tej grupy należą zarówno wykładowcy, którzy zakończyli swoją pracę w Seminarium (20), jak również ci, którzy ją rozpoczęli (16), a także ci, którzy rozpoczęli przed 2012 r. i nadal je prowadzą (27). Należy dodać, że połowa liczby wykładowców (32) to księża, którzy są absolwentami WSD w Ełku. Ponadto z całej grupy księży tylko czterech nie należało do prezbiterium ełckiego (ks. T. Grabowski, ks. Cz. Oleksy, o. J. Pawlik, o. J. Węclawik).

W całej grupie nauczających znajduje się 2 wykładowców z tytułem profesora, 3 z tytułem doktora habilitowanego, 38 z tytułem doktora oraz 20 z tytułem magistra, magistra licencjusza lub bez tytułu. Oprócz tego wykłady w ostatniej dekadzie prowadziło 3 biskupów, 49 księży, 2 siostry zakonne oraz 10 osób świeckich.

Pośród wszystkich wykładowców w ostatnim dziesięcioleciu doktorat uzyskali księża: T. Bondzio, J. Graszka, M. Maczan, P. Makarewicz, R. Rybarski, R. Sawicki, W. Serowik, M. Sienkowski, a spoza prezbiterium ełckiego: T. Grabowski²⁶. Bibliografię poszczególnych wykładowców można znaleźć w kilku opracowaniach²⁷.

Jedną z inicjatyw, która od lat gromadzi wykładowców i profesorów seminarijnych są tzw. naukowe sesje międzyseminaryjne. Biorą w niej udział środowiska seminarijne północno-wschodniej Polski: Białystok, Drohiczyn, Ełk, Łomża, Siedlce. Ostatnio dwa razy w roku (wcześniej nawet kilka) stwarzają one okazję do wysłuchania bieżących tematów i poruszenia problemów, które zgłębiają wykładowcy seminariów. W tabeli 10. zebrano informacje dotyczące sesji organizowanych w WSD w Ełku. W ostatnim dziesięcioleciu były to zaledwie trzy spotkania.

²³ Zmarł 7 lipca 2020 r.

²⁴ Małżeństwo (zaangażowane w formację Domowego Kościoła i poradnię małżeńską), które prowadziło wykład monograficzny z zakresu Teologii małżeństwa i rodziny.

²⁵ Liczba ta wzrasta do 64, jeśli osobno liczyć Witolda i Longinę Żukowskich.

²⁶ Por. AWSDDDE,teczka: wykładowcy. Na temat tytułów naukowych zdobywanych przed 2017 r. zob. np. W. Guzewicz, *Talent i trud. Potencjał naukowy duchowieństwa diecezji ełckiej w latach 1992-2017*, Olsztyn 2021.

²⁷ Por. np. tamże; M. Sienkowski, *Bibliografia czasopisma naukowego diecezji ełckiej „Studia Ełckie” 1999-2018: artykuły naukowe*, „Studia Ełckie” 21(2019), nr 1, s. 133-163; tenże, *Trzydziesty rok...*, dz. cyt., s. 394-397.

Tabela 10. Wykłady sesji w WSD W Elku w latach 2012-2022

	Prelegent	Temat	Termin
1.	ks. dr Jacek Uchan	Testament życia. Granice ludzkiej wolności	16.05.2013
2.	ks. dr Karol Sokołowski	List Kongregacji Nauki Wiary <i>Iuvenescit Ecclesia</i> – refleksja teologiczno-pastoralna	20.10.2016
3.	ks. prof. dr hab. Wojciech Guzewicz	Spór o diecezję	25.10.2018

Źródło: Protokoły sesji międzyseminaryjnych z lat 2012-2022

2. Zasady formacji seminaryjnej

Omówiona powyżej osobowa struktura Seminarium jest niezbędna do zrealizowania zasad formacyjnych. Uformować osobę może tylko i wyłącznie druga osoba. Dlatego formacja polega na wzajemnym oddziaływaniu osób wedle przyjętych zasad. W dodatku formacja seminaryjna do kapłaństwa obejmuje całego człowieka. Dlatego zostały w niej wyodrębnione cztery wymiary kształtowania i rozwoju osoby powołanej. Dotyczą one aspektu ludzkiego, duchowego, intelektualnego i pastoralnego²⁸. Każdy z tych wymiarów opiera się na zasadach, których zadaniem jest uformowanie alumna na kapłana. Poniżej została podjęta próba ukazania, w jaki sposób realizowano zasady formacyjne w elckim Seminarium w latach 2012-2022 w oparciu o ZFKP. Wcześniej każda z zasad została pokrótce omówiona.

2.1. Zasady formacji ludzkiej

Zgodnie z ZFKP wymiar ludzki stanowi fundament całej formacji. Polega on przede wszystkim na urzeczywistnianiu człowieczeństwa. Proces ten przejawia się w aktualizowaniu zawartych w nim potencjalności (możności). W obrębie formacji ludzkiej zasadniczą rolę odgrywa kształtowanie tego, co decyduje o byciu osobą, czyli rozumu i woli²⁹. Przejawia się to w poznaniu prawdy, kształtowaniu dojrzałej miłości i wolności oraz formowaniu odpowiedzialnego sumienia. Formacją ludzką kieruje sześć powiązanych ze sobą podstawowych zasad.

W dokumencie poświęconym formacji z 1999 r. fundamentalną rolę w wymiarze formacji ludzkiej odgrywa zasada personalizmu. Polega ona na traktowaniu siebie i innych jako osoby³⁰. Zawiera się w niej kształtowanie poczucia podmiotowości własnej oraz każdego innego człowieka. Dlatego nie bez znaczenia pozostaje przyjęta koncepcja osoby ludzkiej. Oprócz wizji człowieka w duchu realizmu filozoficznego niezbędne jest przyjęcie antropologii chrześcijańskiej. Ta ostatnia umożliwia teologiczne spojrzenie na człowieka, jego naturę, grzech, kruchość.

²⁸ Por. ZFKP, nr 150.

²⁹ Por. P. S. Mazur, *Formowanie i deformacja obrazu osoby ludzkiej – zagrożenia cywilizacyjne*, „Człowiek w Kulturze” 28(2018), s. 137-149.

³⁰ Por. ZFKP, nr 152.

Trudno jednoznacznie wskazać momenty i sposoby, które bezpośrednio uzasadniają realizowanie zasady personalizmu w ełckim Seminarium. Niewątpliwie zasada ta uwidaczniała się podczas nawiązywania i rozwijania relacji alumnów między sobą i z przełożonymi, doświadczenia życia wspólnotowego, rozmów i sporów, a także rachunku sumienia. Poszanowanie zasady personalizmu nie pozostawało bez wpływu na dalszą formację alumnów lub jej zakończenie. Problematyka ta, jako zasada leżąca u podstaw formacji ludzkiej, była poruszana i sygnalizowana przez rektora czy prefekta podczas konferencji wychowawczych³¹.

Uświadomienie dramatu własnej egzystencji zwykle stanowi szansę integracji wielu wymiarów życia oraz rozwoju osobowego. Dokonuje się on we współpracy ze słowem Bożym. Dzięki niemu możliwe jest poznanie siebie, dramatu natury i łaski, własnego grzechu i świętości. W związku z tym kolejną istotną zasadą formacji jest poznanie prawdy o sobie. Wspomaga je m.in. troska o wierność słowu, uczciwość, otwartość, autentyczność, realność samooceny (samokrytyki), rzetelność opinii. Natomiast kształtowanie siebie w oparciu o fałszywy obraz jest zaprzeczeniem formacji. Dlatego w procesie formacyjnym wyklucza się kłamstwo, nieuczciwość, pobieżny osąd itp.³²

Na każdym etapie formacji ełckich alumnów kładziono nacisk na zdolność poznania i przyjęcia prawdy o sobie. Weryfikowano ją głównie na podstawie zachowań, postaw i cyklicznych rozmów z alumnami, a także opinii na ich temat sporządzanych przez proboszczów, katechetów, psychologów³³.

Poznanie prawdy stanowi punkt wyjścia dla zasady zwanej kształtowaniem miłości. Chodzi w niej o formację w kierunku daru z siebie. Jednakże poprzedzać ją musi doświadczenie (przyjęcie) miłości pochodzącej od Boga. Gdy człowiek uświadomi sobie, że jest umiłowanym dzieckiem Bożym, to jego miłość zarówno do Boga, jak i do człowieka, stanowi odpowiedź na dar miłości pochodzącej od Ojca³⁴.

Z tak pojętą zasadą miłości związane jest kształtowanie dojrzałej uczuciowości. Wyraża się ona głównie poprzez umiejętne przeżywanie emocji oraz własnej płciowości. W procesie formacji chodzi również o szacunek i umiłowanie czystości, a także celibatu. Tego rodzaju postawom sprzeciwia się egoizm, nieczystość, uprzedmiotowienie siebie i innych³⁵.

Zrealizowaniu zasady miłości służyło wiele środków. Jednym z nich było poznanie historii własnego życia, dostrzeżenie w niej obecności i działania Boga, szczególnie Jego miłości. Pomocne w tym były konferencje, spotkania z psychologiem, a także modlitwa i rozmowy z przełożonymi, w tym z ojcem

³¹ Por. Statut, p. 24c.

³² Por. ZFKP, nr 153-154; Regulamin, p. 12.

³³ Por. Regulamin, p. 34, 42.

³⁴ Por. Papieskie Dzieło Powołań Kościelnych, *Nowe powołania dla nowej Europy*, Rzym 1998, nr 16.

³⁵ Por. ZFKP, nr 155.

duchownym³⁶. Ważnym aspektem w aktualizowaniu zasady miłości było praktykowanie przebaczenia.

Ponadto zasada ta przejawiała się również w miłości do Ojczyzny. Wyrazem tego był udział alumnów w uroczystościach patriotycznych, modlitwa za Ojczyznę i poległych w jej obronie czy upamiętnienie ważnych wydarzeń w historii Polski³⁷. Innej wagi wymiarem zasady miłości była troska o własne zdrowie i dbanie o kondycję fizyczną.

Do istoty formacji ludzkiej należy umiejętność samookreślenia się. Dlatego kolejna zasada związana jest z kształtowaniem wolności, inaczej mówiąc, z dojrzewaniem do decyzyjności. Zwykle o wolności mówi się wtedy, gdy istnieje wybór między alternatywami. Dzięki temu zachodzi możliwość opowiedzenia się po jednej ze stron, co wiąże się z podjęciem decyzji. Wobec tego podkreśla się, że wolność posiada wymiar twórczy. W oparciu o nią zachodzi nie tylko kształtowanie własnego powołania, ale również realizowanie dobra wspólnego np. w środowisku seminaryjnym³⁸.

Z reguły sprawdzianem realizowania zasady wolności była zdolność alumnów do niewymuszonej współpracy z przełożonymi i między sobą, a także stosowanie się do zasad Regulaminu. Warto dodać, że jego zapisy zalecają wolność od wszelkich nałogów³⁹. W ten sposób uwidaczniała się umiejętność seminarzystów do podejmowania wolnych decyzji. Ich zasadniczym obszarem było chcenie własnego rozwoju w rozpoznanym powołaniu, wzrostu w wierze, mądrości, w realizowaniu słowa Bożego. Ponadto decyzyjność służyła wyrobieniu w sobie dyspozycyjności, posłuszeństwa, karności, wyrażania własnego zdania, komunikowania swoich przeżyć itp.

Nieodłączną zasadą formacji seminaryjnej jest kształtowanie odpowiedzialnego sumienia. Jego rola polega nie tylko na zamierzeniu lub ocenie czynów ludzkich, lecz również na spotkaniu z Bogiem. W sumieniu dokonuje się przyjęcie głosu Boga, akceptacja woli i zastosowanie prawa Bożego⁴⁰. Z tego względu zanim przyszły kapłan stanie się kierownikiem i przewodnikiem sumień ludzkich, sam powinien prawidłowo ukształtować własne sumienie. Oznakami prawego sumienia są m.in. podejmowanie prawych decyzji, popieranie słuszych zachowań, sprzeciw wobec zła. Akceptacja różnych form zła i niegodziwych czynów świadczy o deformacji sumienia, którego nie dopuszcza formacja seminaryjna.

Z kształtowaniem sumienia ściśle wiąże się zasada odpowiedzialności. Jest ona skutkiem decyzji i działań podejmowanych według przyjętej hierarchii wartości. Dojrzała odpowiedzialność świadczy o dojrzałej moralności. Dlatego uczenie się jej zapewnia ponoszenie konsekwencji własnych decyzji i działań

³⁶ Por. Statut, p. 36.

³⁷ Por. KWSDD, rok akademicki 2016/2017, wpis z 11.11.2016 r.

³⁸ Por. ZFKP, nr 156.

³⁹ Por. Regulamin, p. 31-32.

⁴⁰ Por. KKK, nr 1776; ZFKP, nr 157.

zarówno w życiu codziennym, jak i w trosce o dobro wspólne. Czytelną miarą odpowiedzialności jest wierność w małych rzeczach, wypełnianie obowiązków, wykonywanie pracy, przestrzeganie regulaminu itp.⁴¹

Jednym z podstawowych środków pomocnych w realizowaniu zasad sumienia i odpowiedzialności w ełckim Seminarium była praktyka szczegółowego i ogólnego rachunku sumienia⁴², innym – sumiennosc w wypełnianiu zadań i obowiązków⁴³. Jedne z nich wiązały się z własnym rozwojem, a inne dotyczyły odpowiedzialności za wspólnotę seminaryjną. Ta ostatnia obejmowała nie tylko odpowiedzialność za rozwój powołania współbraci, ale również troskę i różnego rodzaju działania na rzecz nowych powołań⁴⁴. Wyrazem odpowiedzialności za własne powołanie były także decyzje samych alumnów decydujących się na urlop formacyjny.

2.2. Zasady formacji duchowej

Dokument o formacji określa życie duchowe jako zjednoczenie z Bogiem w codzienności i we wspólnocie Kościoła⁴⁵. Domaga się ono stałego rozwoju i doskonalenia na wzór Jezusa. Zgodnie z tym istotną rolę odgrywają w nim postawy i wzory ukazane przez Pana, zwłaszcza w postaci pasterskiej miłości. Wobec tego życie duchowe polega głównie na upodobnieniu się do Chrystusa.

Na poziomie duchowym, będącym sercem całego procesu formacyjnego, wyodrębnia się cztery główne zasady. Pierwszą z nich jest poszukiwanie i więź z Chrystusem. Następnie wyodrębnia się zasadę polegającą na wykształceniu specyficznych cech kapłańskiego życia, z których najistotniejsza jest miłość pasterska. Przejawia się ona głównie w postawie służby. Wreszcie formację duchową znamionuje radykalizm ewangeliczny oraz duch misyjny i maryjny.

W jaki sposób i jakie środki służyły poszukiwaniu Jezusa i zjednoczeniu z Bogiem w ełckim Seminarium? Realizowanie tej zasady potwierdzają wszelkie formy zażyłej łączności z Bogiem. Podstawowym działaniem umożliwiającym urzeczywistnienie tej zasady było poszukiwanie Chrystusa w słowie Bożym, czytanim i rozważanym. Zgłębianie słowa miało miejsce głównie podczas medytacji, liturgii słowa wraz z homilią (głoszoną przez formatorów) w czasie Mszy św., indywidualnej lektury Pisma św. i dzieł z zakresu duchowości⁴⁶

Więź z Bogiem umacniała się także dzięki czynnemu uczestnictwu w codziennej Mszy św. czy to w dni powszednie, czy w uroczystości⁴⁷, a także

⁴¹ Por. ZFKP, nr 158.

⁴² Por. Regulamin, p. 50.

⁴³ Przykładową listę funkcji i urzędów kleryckich zob. KWSDDE, rok akademicki 2015/2016, wpis z 8.02.2016 r.

⁴⁴ Por. M. Sięnkowski, *Trzydziesty rok...*, dz. cyt., s. 398-399.

⁴⁵ Por. ZFKP, nr 159.

⁴⁶ Por. ZFKP, nr 163; Regulamin, p. 50.

⁴⁷ Por. Regulamin, p. 48-49. Przykładem są uroczystości odpustowe i patronalne. Od 2016 r. w kaplicy seminaryjnej przeżywany jest odpust w Święto Jezusa Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana (w poprzedniej kaplicy obchodzono odpust ku czci NMP Królowej Apostołów), a od 2019 r. – Uroczystość św. Józefa (19 marca) – patrona Seminarium.

w sakramencie pokuty⁴⁸. Oprócz tego okazję do pogłębiania relacji z Bogiem stwarzała adoracja Najświętszego Sakramentu, możliwa każdego dnia, oraz wszelkie formy modlitwy stanowiące rozmowę z Bogiem. Taki sam cel przyświecał milczeniu, które pozwala usłyszeć słowo Boże i udzielić na nie odpowiedzi⁴⁹. Podobny wymiar posiadała modlitwa Liturgią Godzin odmawiana zarówno wspólnotowo, jak i indywidualnie.

Nie bez wpływu na umacnianie więzi z Bogiem pozostawały rekolekcje. W ciągu roku alumni przeżywali je dwukrotnie. Pierwsze z nich odbywały się na początku roku akademickiego i stanowiły przygotowanie do przyjęcia stroju duchownego oraz obrzędu kandydatury, a drugie na początku Wielkiego Postu i obejmowały przygotowanie do posług. Poza tym seminarzyści brali udział w rekolekcjach z własnej inicjatywy (np. w wakacje). Tabela 11. informuje o rekolekcjonistach głoszących rekolekcje w WSD w Elku.

Tabela 11. Rekolekcjonści w WSD w Elku w latach 2012-2022

	Rok akademicki	Rekolekcje na rozpoczęcie roku	Rekolekcje w Wielkim Poście
1.	2012/2013	ks. dr Zbigniew Sobolewski	ks. Stanisław Ławrynowicz
2.	2013/2014	ks. Leszek Kamiński	bp dr hab. Henryk Ciereszko
3.	2014/2015	ks. dr Dariusz Zalewski	ks. Kazimierz Szymczycha SVD
4.	2015/2016	ks. Michał Olszewski SCJ	ks. dr Kazimierz Półtorak
5.	2016/2017	bp Antoni Pacyfik Dydycz	ks. dr Jacek Stefański
6.	2017/2018	ks. dr Zbigniew Skuza	ks. Andrzej Szklarski MS
7.	2018/2019	ks. Rafał Chwałkowski	ks. Krzysztof Kralka SAC
8.	2019/2020	ks. dr Jerzy Szorc	bp dr Adrian Galbas SAC
9.	2020/2021	ks. dr hab. Paweł Rabczyński	ks. Stanisław Ławrynowicz
10.	2021/2022	ks. dr hab. Wojciech Węgrzyniak	ks. dr Marek Chmielniak SAC

Źródło: KWSDD, lata 2012-2022

Rekolekcje w Seminarium głosili księża z różnych środowisk. Niektórzy z nich byli związani ze społecznością akademicką (np. ks. W. Węgrzyniak), inni zajmowali się ewangelizacją (np. ks. K. Kralka), a jeszcze inni duszpasterstwem parafialnym (np. ks. J. Szorc). Pośród rekolekcjonistów nie brakowało też biskupów⁵⁰.

Dokument z 1999 r. wskazuje i wyjaśnia, że Chrystusa należy odnajdywać także w biskupie, który posyła oraz w ludzie, do którego jest się posłanym⁵¹. Alumn Elckiego Seminarium mieli wiele okazji do uczenia się i nawiązywania relacji z biskupem (nie tylko podczas wykładów czy wizytacji w parafiach).

⁴⁸ Por. ZFKP, nr 168-170; Regulamin, p. 57.

⁴⁹ Por. ZFKP, nr 166-167; Regulamin, p. 54.

⁵⁰ Na temat formacji duchowej we wcześniejszych latach zob. D. Brozio, *Formacja duchowa w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Elckiej (1992-2012)*, w: „Przeszłość jest to dziś...”, dz. cyt., s. 263-273.

⁵¹ Por. ZFKP, nr 172-174.

Z czasem również dojrzewali do przyjmowania jego decyzji w duchu posłuszeństwa i wiary.

Kolejną zasadą charakterystyczną dla formacji duchowej jest miłość pasterska i postawa służby. Razem wzięte stanowią szczególne cechy kapłańskiego życia duchowego. Miłość pasterska formowana jest głównie na bazie Eucharystii, w której uwidacznia się ofiara Chrystusa⁵². Dzięki niej możliwe jest kształtowanie w sobie ducha modlitwy i ofiary. Z kolei postawa służby wyraża się w głoszeniu słowa Bożego, sprawowaniu sakramentów, kierowaniu ludem Bożym. Domaga się ona takich cech, jak: wierność, konsekwencja, mądrość, otwartość, szacunek, wyrozumiałość, cierpliwość itp.⁵³

W ełckim Seminarium dało się dostrzec wiele postaw związanych ze służbą. Niewątpliwie miały też miejsce sytuacje, gdy służby zabrakło lub została zaniedbana. Jedną z okazji do ćwiczenia się w służbie było życie wspólnotowe. Rodziło ono potrzebę służenia sobie nawzajem. Kiedy indziej nadarzały się okazje do służby wobec osób potrzebujących spoza Seminarium. Dlatego alumni angażowali się w opiekę nad ubogimi proszącymi o pomoc, jak również włączali się w akcje pomocy na większą skalę, np. przygotowując świąteczne paczki dla dzieci z domów dziecka⁵⁴ czy przyjmując uchodźców z Ukrainy pod seminaryjny dach⁵⁵.

Radykalizm ewangeliczny to następna zasada formacyjna. Dzięki niej kształtuje się posłuszeństwo, czystość i ubóstwo kandydatów do kapłaństwa. Dojrzewanie do posłuszeństwa apostołskiego, wspólnotowego, solidarnego i pastoralnego dokonuje się już na poziomie seminarium. Służy temu m.in. ćwiczenie się w posłuszeństwie słowu Bożemu, przełożonym, regulaminowi⁵⁶. Ukształtowanie postaw związanych z czystością umożliwia przede wszystkim troska o dojrzałość psychiczną i seksualną, głębokie życie modlitwy, kierownictwo duchowe, zdobywanie przyjaciół, akceptacja samotności⁵⁷. Natomiast w dążeniu do ubóstwa ewangelicznego pomocne jest przeżywanie relacji z Bogiem jako najwyższym dobrem, a także troska o ubogich, wolontariat, jałmużna⁵⁸.

Przykładem realizowania zasady radykalizmu ewangelicznego był udział alumnów w różnych formach wolontariatu. Oprócz tego z własnej inicjatywy organizowali zbiórki ofiar przekazywane następnie osobom potrzebującym w formie np. jałmużny⁵⁹.

Do zasad formacji duchowej zalicza się także rozwój duchowości misyjnej i maryjnej. Zasada misyjności jest konsekwencją misyjnej natury Kościoła.

⁵² Por. ZFKP, nr 176.

⁵³ Por. ZFKP, nr 179.

⁵⁴ Por. KWSDDDE, rok akademicki 2017/2018, wpis z 5.04.2018 r.

⁵⁵ Por. M. Sieńkowski, *Trzydziesty rok...*, dz. cyt., s. 400.

⁵⁶ Por. ZFKP, nr 181-183.

⁵⁷ Por. ZFKP, nr 185.

⁵⁸ Por. ZFKP, nr 186.

⁵⁹ Por. M. Sieńkowski, *Trzydziesty rok...*, dz. cyt., s. 400.

Dzięki niej możliwe staje się głoszenie dobrej nowiny bez ograniczeń przestrzennych i czasowych. Sprzyja jej poznawanie sposobów i metod głoszenia i świadczenia o Ewangelii. Zasada misyjności uwrażliwia na potrzeby Kościoła i świata. Pomaga w tym również zapoznanie się z dokumentami Kościoła nt. misji.

Do rozwoju duchowości misyjnej w Seminarium przyczyniało się m.in. Koło Misyjne „Baba Yetu”. Zrzeszało ono alumnów gromadzących się na modlitwie w intencji misji, misjonarzy i powołań misyjnych, organizowało spotkania z misjonarzami, wspierało ich materialnie. Oprócz tego alumni angażowali się w działalność Elckiego Wolontariatu Misyjnego i brali czynny udział w inicjatywach Tygodnia Misyjnego. Niektórzy z nich doświadczyli Kościoła misyjnego podczas praktyki wakacyjnej w Kenii (dk. Piotr Bączyński, Marcin Jasionowski)⁶⁰.

Duchowości maryjnej przyświecają takie cele, jak: rozwijanie pobożności do Matki Bożej, naśladowanie jej cnót, modlitwa za jej wstawiennictwem. Ponieważ Maryja najpełniej odpowiedziała na powołanie Boże, została nazwana wychowawczynią powołań kapłańskich. Na jej wzór alumni mają szansę stać się uczniami i sługami słowa Bożego.

Rozbudzaniu ducha maryjnego wśród elckich alumnów służyły różnego rodzaju aspekty związane z oddawaniem czci Najświętszej Maryi Pannie. Wśród nich istotną rolę odgrywały tradycyjne praktyki modlitewne typu różaniec, Anioł Pański, Godzinki, nabożeństwa majowe czy roraty⁶¹. Ponadto ducha maryjnego krzewiło działające w Seminarium Koło Maryjne, a w 2022 r. Kongres Różańcowy Diecezji Elckiej⁶².

Rezultatem podejmowanych wysiłków formacyjnych zwłaszcza w wymiarze duchowym były posługi i święcenia udzielone alumnom elckiego Seminarium. Należy pamiętać, że nie były one nagrodą w procesie rozwoju, lecz kolejnymi etapami we wzroście w powołaniu do kapłaństwa. O ich przyjęciu decydowały głównie zaangażowanie samych alumnów i postęp w ich formacji seminaryjnej oraz aprobatą Kościoła⁶³.

Tabela 12. **Posługi i święcenia w latach 2012-2022**

	Rok akademicki	Posługa lektoratu	Posługa akolitatu	Święcenia diakonatu	Święcenia prezbiteratu
1.	2012/2013	10	7	6	4
2.	2013/2014	5	10	8	5+1 ⁶⁴
3.	2014/2015	4	5	9	7
4.	2015/2016	6	3	4	8

⁶⁰ Por. KWSDD, rok akademicki 2017/2018, wpis z 21.08.2018 r.

⁶¹ Por. ZFKP, nr 191-192.

⁶² Por. M. Sieńkowski, *Trzydziesty rok...*, dz. cyt., s. 398.

⁶³ Por. Regulamin, p. 6; Statut, p. 70.

⁶⁴ Piotr Grygo otrzymał święcenia prezbiteratu z rąk bp. Jerzego Mazura 21 listopada 2014 r. w katedrze elckiej. Por. KWSDD, rok akademicki 2014/2015, wpis z 21.11.2014 r.

5.	2016/2017	4	5	3	4
6.	2017/2018	6	5	4	3
7.	2018/2019	4	5	6	3
8.	2019/2020	5	4+1 ⁶⁵	2	6
9.	2020/2021	3	5	1	1
10.	2021/2022	5	3	4+1 ⁶⁶	2
	Razem	52	53	48	44

Źródło: AWSDDE,teczka: posługi i święcenia

Tabela 12. podaje, że w latach 2012-2022 r. święcenia prezbiteratu otrzymało 44 absolwentów WSD w Ełku. Porównanie tej liczby do święceń z pierwszej dekady istnienia Seminarium, czyli do lat 1993-2002, gdy święceń prezbiteratu było 92, oraz do lat drugiej dekady 2003-2012, gdy wyświęconych zostało 85 księży⁶⁷, co łącznie daje liczbę 221, okazuje się, że w ostatnim dziesięcioleciu (2012-2022) święcenia otrzymało blisko 20% wszystkich absolwentów WSD w Ełku.

Najwięcej księży, bo 8 zostało wyświęconych w 2016 r. Rok wcześniej święcenia otrzymało 7 absolwentów. Tylko jeden ksiądz został wyświęcony w 2021 r.

Wszystkich święceń prezbiteratu w latach 2012-2022 udzielił bp Jerzy Mazur. Tylko raz święcenia kapłańskie zostały udzielone poza katedrą i zarazem poza podstawowym terminem dla całego rocznika, co miało miejsce w 2014 r.

Święcenia diakonatu otrzymało 48 alumnów. To oznacza, że 4 z nich z różnych powodów nie zostało prezbiterami⁶⁸. Najwięcej diakonów, bo 9 przybyło w 2015 r. W roku wcześniejszym zostało ustanowionych 8 diakonów. Tylko jeden diakon został wyświęcony w roku 2020/2021. W następnym roku miały miejsce święcenia diakonatu, które nie odbywały się ani w terminie, ani w miejscu wyznaczonym dla rocznika, lecz w kaplicy seminaryjnej. Udzielił ich bp Adrian Galbas, a wszystkich pozostałych – bp Jerzy Mazur. Warto dodać, że święcenia diakonatu odbywały się w parafiach rodzinnych jednego z alumnów, którzy przyjmowali święcenia⁶⁹. Na przykład w 2022 r. miały one miejsce w Prostkach, a 2019 r. w Raczkach⁷⁰.

⁶⁵ Marcin Jasionowski został akolitą 2 czerwca 2020 r.

⁶⁶ Bartosz Chrułski otrzymał święcenia diakonatu z rąk bp. Adriana Galbasa 25 listopada 2021 r. w kaplicy seminaryjnej.

⁶⁷ Por. M. Sienkowski, *Prezbiterzy (absolwenci) Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej w latach 1992-2021*, w: *Ex Vita vivit!...*, dz. cyt., s. 567.

⁶⁸ Uzupełniając dane z artykułu ks. A. Jaśko należy dodać, że w roku 2011/2012 święcenia diakonatu przyjęło 3 alumnów, a prezbiteratu 10.

⁶⁹ Wyjątkiem był rok 2021, gdy odbyły się one w katedrze ełckiej. Por. KWSDDDE, rok akademicki 2020/2021, wpis z 15.05.2021 r.

⁷⁰ Por. KWSDDDE, rok akademicki 2018/2019, wpis z 4.05.2019 r.

Posługę akolitu i lektoratu otrzymała podoba liczba alumnów, czyli odpowiednio 53 i 52. Zazwyczaj odbywały się one na zakończenie rekolekcji odprawianych na początku Wielkiego Postu. Tabela 10. informuje, że nie wszyscy akolici (53) zostali diakonami (48).

2.3. Zasady formacji intelektualnej

Intelektualny wymiar formacji nie jest oderwany od pozostałych. Przypisuje się mu rolę narzędzia i podkreśla jego ścisły związek z duchowym i ludzkim aspektem dojrzwania w powołaniu. Ponieważ do istoty kapłaństwa należy nauczanie i głoszenie Ewangelii, formacja intelektu domaga się stałego konfrontowania z uwarunkowaniami Kościoła, kulturowym kontekstem wiary czy współczesnymi problemami nie tylko kościelnej natury (np. wzrastającej objętości religijnej)⁷¹. W ramach formacji intelektualnej wyróżnia się dwie podstawowe zasady.

Pierwszą z nich jest poszukiwanie, przyjęcie i umiłowanie prawdy. Dotyczy ona przesłania związanego z Objawieniem, które zostało usystematyzowane w nauce Kościoła. Realizowanie tej zasady dokonuje się głównie za sprawą prowadzonych wykładów, ćwiczeń, seminariów i praktyk przewidzianych w *Ratio studiorum*⁷². Jednakże nie chodzi tylko o systematyczne wyłożenie jej treści, ale również wprowadzenie w język, kontekst, prawidłowe rozumienie tekstów doktrynalnych, porządkowanie i łączenie wiedzy pochodzącej z różnych dziedzin, rozumienie rozwoju doktryny Kościoła⁷³.

Poza tokiem studiów w ramach formacji intelektualnej istotne jest tworzenie warunków stałego rozwoju alumnów. Świadczą o tym m.in. dodatkowe wykłady, sympozja, dyskusje, prezentacje książek itp. Dodowem tego rodzaju rozwoju alumnów z Ełku są np. kursy językowe, działalność kulturalna i artystyczna, udział w sympozjach organizowanych na wydziałach teologicznych⁷⁴.

Należy podkreślić, że ełckie Seminarium jest również organizatorem sympozjów i konferencji naukowych. Od 2013 r. WSD w Ełku inicjuje cykl sympozjów pt. Interdyscyplinarny Dzień Świętego Tomasz z Akwinu. Jak dotąd odbyło się dziewięć tego typu sympozjów. Tabela 13. zawiera tematy i terminy poszczególnych konferencji naukowych.

⁷¹ Por. ZFKP, nr 193, 203, 206.

⁷² W omawianym okresie było ono podstawą do przygotowania programu studiów (przedmioty i liczba godzin) w WSD w Ełku. Por. ZFKP, s. 135-221.

⁷³ Zwieńczeniem studiów teologicznych jest napisanie pracy magisterskiej i egzamin dyplomowy. Wykaz prac magisterskich alumnów z lat 2012-2022 został opublikowany: A. Gilewska, *Wykaz prac magisterskich napisanych w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Ełckiej w latach 2012-2021*, w: *Ex Vita vivit!...*, dz. cyt., s. 93-101; M. Sieńkowski, *Trzydziesty rok...*, dz. cyt., s. 393. Wykaz prac z lat wcześniejszych zob. W. Guzewicz, *Wykaz prac magisterskich napisanych w ramach studiów w Wyższym Seminarium Duchownym w Ełku w latach 1992-2011*, „*Studia Ełckie*” 13(2011), s. 531-544.

⁷⁴ Np. spektakle z okazji wspomnienia św. Mikołaja. Por. KWSDD, rok akademicki 2014/2015, wpis z 4.12.2014 r.

Tabela 13. **Sympozja ku czci św. Tomasza z Akwinu w latach 2013-2022**⁷⁵

	Temat	Termin
1.	Przepowiadanie – od starożytności do współczesności ⁷⁶	30.01.2013
2.	Głoszenie kerygmatu w społeczeństwie informacyjnym	28.01.2014
3.	Wierzyć Ewangelii – wierzyć mediom	28.01.2015
4.	Prawda czy miłosierdzie? Refleksje nad doktryną i praktyką Kościoła	27.01.2016
5.	Od kleryka do kapłana. Panorama formacji seminaryjnej ⁷⁷	18.02.2017
6.	Kościół promotorem państwa? Kościół a tożsamość duchowa i narodowa: ogólne zasady – lokalne przykłady ⁷⁸	26.01.2018
7.	Człowiek młody w rodzinie, szkole i Kościele ⁷⁹	28.01.2019
8.	Apologia Eucharystii ⁸⁰	28.01.2020
9.	Współczesne wyzwania w formacji chrześcijańskiej ⁸¹	25.02.2022

Źródło: KWSDDE oraz sprawozdania

W całym dotychczasowym cyklu nie odbyło się tylko jedno sympozjum. Wydarzenie zaplanowane na 2021 r. i poświęcone kard. Stefanowi Wyszyńskiemu zostało przełożone, a ostatecznie odwołane z powodu pandemii koronawirusa.

21 kwietnia 2015 r. miało miejsce kleryckie sympozjum naukowe pt. „Dar i Tajemnica – powołanie w życiu i nauczaniu św. Jana Pawła II”⁸². Podobne sympozjum odbyło się 27 maja 2019 r. pt. „Osoba i nauczanie św. Jana Pawła II w odbiorze alumnów Wyższego Seminarium Duchownego w Elku”⁸³. Ich współorganizatorami i wygłaszającymi referaty byli klerycy elckiego Seminarium.

W ramach formacji intelektualnej nie bez znaczenie pozostaje przeznaczenie czasu na pracę własną, która pozwala przyswoić poznany materiał, poszerzyć wiedzę o dodatkowe lektury, rozwijać własne zainteresowania teologiczne⁸⁴. Narzędzie pomocne w tego rodzaju formacji stanowi nie tylko Internet,

⁷⁵ Niektóre z nich posiadają sprawozdania, o czym informują kolejne przypisy.

⁷⁶ Por. M. Sieńkowski, *Sprawozdanie z sympozjum naukowego „Przepowiadanie. Od starożytności do współczesności”* – *Elk*, 30 stycznia 2013 r., „Studia Elckie” 15(2013) nr 2, s. 269-272.

⁷⁷ Por. R. Sawicki, *Sprawozdanie z sympozjum naukowego pt. „Od kleryka do kapłana. Panorama formacji seminaryjnej”*, *Elk*, 18 lutego 2017 r., „Studia Elckie” 19(2017), nr 1, s. 107-109.

⁷⁸ Por. R. Sawicki, *Sprawozdanie z sympozjum naukowego pt. „Kościół promotorem państwa? Kościół a tożsamość duchowa i narodowa: ogólne zasady – lokalne przykłady”*, *Elk*, 26 stycznia 2018 r., „Studia Elckie” 20(2018), nr 1, s. 155-158.

⁷⁹ Por. M. Sieńkowski, *Sprawozdanie z sympozjum naukowego pt. „Człowiek młody w rodzinie, szkole i Kościele”*, *WSD w Elku*, 28 stycznia 2019 r., „Civitas et Lex” 2019, nr 1, s. 109-112.

⁸⁰ Por. M. Sieńkowski, *Sprawozdanie z sympozjum naukowego pt. „Apologia Eucharystii”*, *Elk*, 28 stycznia 2020 r., „Studia Elckie” 22(2020), nr 1, s. 125-127.

⁸¹ MR, *Sympozjum naukowe o formacji seminaryjnej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/02/26/sympozjum-naukowe-o-formacji-seminaryjnej/> (dostęp: 27.02.2022).

⁸² Por. KWSDDE, rok akademicki 2014/2015, wpis z 21.04.2015 r.

⁸³ Por. R. Sawicki, *Sprawozdanie z sympozjum naukowego pt. „Osoba i nauczanie św. Jana Pawła II w odbiorze alumnów Wyższego Seminarium Duchownego w Elku”*, *Elk*, 27 maja 2019 r., „Studia Elckie” 21(2019), nr 2, s. 313-316.

⁸⁴ Por. Regulamin, p. 62 a-b.

lecz również biblioteka. W latach 2012-2022 była ona systematycznie rozwijana i powiększana do tego stopnia, że na początku 2015 r. zmieniała lokalizację. Obecnie biblioteka mieści się w nowym gmachu dobudowanym do Seminarium⁸⁵. W okresie ostatnich dziesięciu lat dwóch księży (spośród grona formatorów) pełniło funkcję dyrektora biblioteki, o czym informuje tabela 14.

Tabela 14. **Dyrektorzy biblioteki w latach 2012-2022**

		Specjalizacja	Nominacja	Zwolnienie
1.	Ks. dr Andrzej Jaško	teologia biblijna	(13.02.2012)	24.08.2013
2.	Ks. dr Dariusz Zalewski	patrologia	2013/2014	5.10.2022

Źródło: AAWSDDDE, teczka: nominacje formatorów

Starania o rozwój i prowadzenie księgozbioru seminaryjnego powierzono również pracownikom biblioteki. Dzięki nim mogła ona być udostępniona również osobom spoza Seminarium. Tabela 15. zawiera informacje o pracownikach zatrudnionych w bibliotece w latach 2012-2022.

Tabela 15. **Pracownicy biblioteki w latach 2012-2022**

		Zatrudnienie od	Zatrudnienie do
1.	Monika Latoch	(1.09.2011)	31.08.2013
2.	Agnieszka Krajewska	1.09.2013	31.08.2015
3.	Mariola Łukaszewicz	7.09.2015 ⁸⁶	---
4.	Agnieszka Gilewska	1.10.2021	31.08.2022
5.	Katarzyna Świtaj	1.09.2022	---

Źródło: AAWSDDDE, teczka: pracownicy

Drugą istotną zasadą formacji intelektualnej jest zdolność łączenia rozumu i wiary. Alumn, a później kapłan, to nie tylko nauczyciel wiary, ale również uczeń zatroskany o wzrost w wierze⁸⁷. Dlatego formacja intelektualna zmierza do zrozumienia wiary, którą się wyznaje i głosi. Ten cel wynika z naturalnej potrzeby rozumu, który poszukuje sensu, zrozumienia, mądrości⁸⁸. W parze z celem podążają odpowiednie metody i wymagania związane z rozwojem sfery intelektualnej. Służą one m.in. nabywaniu umiejętności wyznawania własnej wiary. Wprawdzie istotne jest jej nauczanie, ale równie ważne – dawanie świadectwa wierze. Jedną z wielu okazji do świadczenia o swojej wierze były spotkania elckich alumnów z maturzystami pielgrzymującymi każdego roku na Jasną Górę⁸⁹.

⁸⁵ Por. A. Skowroński, *Analiza...*, dz. cyt., s. 606-607.

⁸⁶ Od 2021 r. na urlopie macierzyńskim.

⁸⁷ Por. ZFKP, nr 200; PDV, nr 53.

⁸⁸ Watro odnotować, że w latach 2017/2018 i 2018/2019 ks. M. Sieńkowski prowadził wykład (jako przedmiot do wyboru) dla alumnów drugiego roku WSD w Elku pt. Filozofia w teologii, który polegał na ukazaniu specyficznej roli rozumu w wierze. Na skutek modyfikacji siatki przedmiotów dokonanej przez Wydział Teologii UWM w Olsztynie (do którego afilowano Seminarium) wykład ten został zniesiony.

⁸⁹ Por. KWSDDDE, rok akademicki 2016/2017, wpis z 15.10.2016 r.

Nie należy zapominać, że również dzięki refleksji teologicznej możliwe jest przyłgnięcie do Boga. Kształt formacji intelektualnej ełckich alumnów zależał także od studiowanych przedmiotów, czytanych lektur, słuchanych prelekcji, środowiska naukowego, znajomości dyskusji teologicznych.

2.4. Zasady formacji pastoralnej

Czemu służy cała formacja seminaryjna? Jej celem jest przygotowanie alumnów do udziału w misji Chrystusa⁹⁰. Wobec tego pastoralny wymiar formacji stanowi cel i zwornik wysiłków seminaryjnych. Wymiar duszpasterski nadaje pozostałym aspektom formacji określony kierunek i kształt. Zamiarem tego odcinka formacji jest przede wszystkim ukształtowanie w alumnie duszpasterza na wzór Chrystusa. Zawiera się w nim posługa słowa, posługa uświęcania, posługa pasterska.

Formacja pastoralna seminarzystów dokonuje się w oparciu o dwie zasady. Pierwszą z nich jest refleksja pastoralna, a drugą praktyka duszpasterska. Refleksja pastoralna polega na zachowaniu właściwych proporcji między naukowym rozumieniem teologii, a jej duszpasterskim charakterem. Chodzi o umiejętność głoszenia Ewangelii w sposób zgodny z doktryną i odpowiedni do danej kultury. Oprócz studiowania teologii systematycznej niezbędne jest poznanie teologii praktycznej. W tym celu nie brakowało zajęć odbywających się również poza Seminarium. Niejednokrotnie były one podejmowane z inicjatywy samych alumnów, a nie tylko z obowiązku przewidzianego programem formacyjnym. Służyły do tego m.in. spotkania z wspólnotami modlitewno-formacyjnymi działającymi w diecezji ełckiej⁹¹.

Praktyka duszpasterska to z kolei określone formy posługi duszpasterskiej. Należy je podejmować stopniowo i proporcjonalnie do zadań wynikających z przeżywanego etapu formacji. Jest ona wprowadzeniem w ewangelizację i służbę. Nie chodzi w niej tylko o szkolenie czy poznanie technik duszpasterskich. Istotne jest kształtowanie wrażliwości pastoralnej, przyjmowania odpowiedzialności, oceniania problemów, ustalania priorytetów, wybierania rozwiązań w świetle zasad wiary i teologii⁹².

Praktyka duszpasterska polega na zdobywaniu doświadczenia duszpasterskiego, nawiązywaniu kontaktu z ludźmi, otwieraniu umysłu i serca na misyjny wymiar Kościoła. Podczas praktyk alumni uczą się współpracy ze sobą, kapłanami i wiernymi. Nabywają umiejętności przewodzenia wspólnocie, służby i miłości pasterskiej⁹³.

Do podstawowych praktyk odbywanych przez seminarzystów zalicza się posługę lektora, posługę akolity, posługę budowania wspólnoty oraz posługę diakonalną. Pierwsza z nich dotyczy służby ludowi w perspektywie słowa Bo-

⁹⁰ Por. ZFKP, nr 207; PDV, nr 57.

⁹¹ Por. M. Sięnkowski, *Trzydziesty rok...*, dz. cyt., s. 397-398.

⁹² Por. ZFKP, nr 214.

⁹³ Por. PDV, nr 58.

żego, druga jest służbą sakramentalną, kolejna dotyczy współpracy ze świec-
kimi, a ostanía skupia się na posłudze charytatywnej na rzecz chorych, ubo-
gich, uchodźców itp.⁹⁴

Aby osiągnąć cele przewidziane w formacji pastoralnej ełccy alumni od-
bywali następujące praktyki: ewangelizacyjną, kaznodziejską, pedagogiczną,
katechetyczną, charytatywną, kancelaryjną, duszpasterską, dotyczącą poznania
ruchów i wspólnot kościelnych oraz związaną ze sprawowaniem sakramentów
i sakramentaliów⁹⁵. Każdy rodzaj praktyki pojawiał się stopniowo na odpo-
wiednim etapie studiów i formacji. Część z nich odbywała się poza Semina-
rium np. w parafiach, szkołach czy w ośrodkach pomocy społecznej.

Podsumowanie

Dokonanym analizom poświęconym zasadom formacyjnym w WSD
w Ełku w latach 2012-2022 przyświecał jeden podstawowy cel, na który skła-
dały się dwa etapy realizacji. Pierwszy z nich dotyczył osobowej struktury
Seminarium, która jest niezbędna do prowadzenia działalności formacyjnej.
W oparciu o przywołane dane okazało się, że najbardziej zmiennym elementem
seminaryjnej struktury jest malejąca liczba alumnów. Zespół formatorów
i grupa wykładowców, które także ulegały modyfikacjom, stanowiły w miarę
stabilny konstrukt. Podnoszenie kompetencji formacyjnych czy naukowych to
stałe wyzwania zarówno dla formatorów, jak i wykładowców.

Drugi etap sformułowanego celu zmierzał do ukazania środków i sposobów
realizowania zasad formacyjnych obowiązujących w ełckim Seminarium. Zasady
te zostały zawarte w dokumencie formacyjnym dla seminariów Kościoła w Pol-
sce (1999 r.). Każdy z czterech wymiarów formacji (ludzki, duchowy, intelektu-
alny, pastoralny) rządził się właściwymi sobie zasadami. W oparciu o dokonane
studium należy powiedzieć, że w mniejszym lub większym stopniu wszystkie
one zostały uwzględnione w procesie kształtowania powołań w WSD w Ełku.
Ich rola miała podwójny charakter. Z jednej strony zasady stanowiły fundament
i punkt wyjścia w procesie formacji, a z drugiej wyznaczały cel wysiłków forma-
cyjnych. Podstawowe sposoby i środki ich realizacji zostały zawarte przede
wszystkim w Regulaminie i Statucie seminaryjnym. Oprócz tego o ich kształcie
decydowały doświadczenia z poprzednich lat funkcjonowania Seminarium, wy-
tyczne i propozycje zespołów odpowiedzialnych za formację zrzeszające rektor-
ów, ojców duchownych czy prefektów, specyfika przeżywanych wydarzeń oraz
uwarunkowania Kościoła lokalnego.

Wkład szerokiego grona osób odpowiedzialnych za formowanie powołań
(formatorów, wykładowców, specjalistów, pracowników) pozwalał kształtować
młode osoby w każdym wymiarze ich osobowości i integralności całego życia.
Ponieważ niniejsze opracowanie dotyczy głównie ilościowych aspektów podej-

⁹⁴ Por. ZFKP, nr 218.

⁹⁵ Por. Regulamin, p. 70-71.

mowanego zagadnienia, wskazane byłoby w przyszłości przeprowadzenie badań jakościowych, dzięki którym możliwe stałoby się określenie poziomu i rozwoju powołania na skutek przeżywania formacji w ełckim Seminarium.

* * *

Implementation of the Basic Formation Principles at the Theological Seminary of the Diocese of Ełk in 2012-2022

Summary

The article is a study devoted to the implementation of the formation principles at the Theological Seminary in Ełk in the years 2012-2022. The first part presents the personal structure of the Seminar. Based on the cited data, it turned out that the most variable element of the seminar structure is the decreasing number of alumni. The team of formators and the group of lecturers, which also underwent modifications, constituted a relatively stable construct. The second part deals with the means and ways of implementing the formation principles in force at the Higher Theological Seminary in Ełk. These principles were included in the formation document for the seminaries of the Church in Poland (1999). Each of the four dimensions of formation (human, spiritual, intellectual, pastoral) was governed by its own rules. Based on the study, it should be said that to a greater or lesser extent all of them were taken into account in the process of shaping vocations in the Ełk Seminary. The basic ways and means of their implementation are included in the Regulations and the Statute of the seminar. In addition, their shape was determined by the experience from previous years of the Seminar's operation, guidelines and proposals of teams responsible for formation associating rectors, spiritual fathers or prefects, the specificity of the events experienced and the conditions of the local Church.

Keywords: Formation, Formation Principles, Theological Seminary, Ełk.

Bibliografia

- Brozio D., *Formacja duchowa w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Ełckiej (1992-2012)*, w: „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”. 20 rocznica powstania diecezji ełckiej, red. W. Guzewicz, Ełk 2012, s. 263-273.
- Gilewska A., *Wykaz prac magisterskich napisanych w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Ełckiej w latach 2012-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji ełckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Ełk 2022, s. 93-101.
- Guzewicz W., *Talent i trud. Potencjał naukowy duchowieństwa diecezji ełckiej w latach 1992-2017*, Olsztyn 2021.
- Guzewicz W., *Wykaz prac magisterskich napisanych w ramach studiów w Wyższym Seminarium Duchownym w Ełku w latach 1992-2011*, „Studia Ełckie” 13(2011), s. 531-544.
- Jan Paweł II, *Pastores dabo vobis*, Rzym, 25 marca 1992 r.

- Jaško A., *20 lat Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej (1992-2012)*, w: *„Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”*. 20 rocznica powstania diecezji ełckiej, red. W. Guzewicz, Ełk 2012, s. 81-102.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Droga formacji prezbiterów w Polsce. Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia*, Warszawa, 11 marca 2021 r.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*, Częstochowa, 26 sierpnia 1999 r.
- Kronika Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej*, t. 1-18, Ełk 1992-2022.
- Mazur P. S., *Formowanie i deformacja obrazu osoby ludzkiej – zagrożenia cywilizacyjne*, „Człowiek w Kulturze” 28(2018), s. 137-149.
- MR, *Symposium naukowe o formacji seminaryjnej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/02/26/symposium-naukowe-o-formacji-seminaryjnej/> (dostęp: 27.02.2022).
- Papieskie Dzieło Powołań Kościelnych, *Nowe powołania dla nowej Europy*, Rzym 1998.
- Regulamin Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej*, Ełk, 22 czerwca 2015 r.
- Sawicki R., *Sprawozdanie z sympozjum naukowego pt. „Kościół promotorem państwa? Kościół a tożsamość duchowa i narodowa: ogólne zasady – lokalne przykłady”*, Ełk, 26 stycznia 2018 r., „Studia Ełckie” 20(2018), nr 1, s. 155-158.
- Sawicki R., *Sprawozdanie z sympozjum naukowego pt. „Od kleryka do kapłana. Panorama formacji seminaryjnej”*, Ełk, 18 lutego 2017 r., „Studia Ełckie” 19(2017), nr 1, s. 107-109.
- Sawicki R., *Sprawozdanie z sympozjum naukowego pt. „Osoba i nauczanie św. Jana Pawła II w odbiorze alumnów Wyższego Seminarium Duchownego w Ełku”*, Ełk, 27 maja 2019 r., „Studia Ełckie” 21(2019), nr 2, s. 313-316.
- Sieńkowski M., *Bibliografia czasopisma naukowego diecezji ełckiej „Studia Ełckie” 1999-2018: artykuły naukowe*, „Studia Ełckie” 21(2019), nr 1, s. 133-163.
- Sieńkowski M., *Powołania do Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej w latach 1992-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji ełckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Ełk 2022, s. 531-558.
- Sieńkowski M., *Prezbiterzy (absolwenci) Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej w latach 1992-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji ełckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Ełk 2022, s. 559-576.
- Sieńkowski M., *Sprawozdanie z sympozjum naukowego „Przepowiadanie. Od starożytności do współczesności”* – Ełk, 30 stycznia 2013 r., „Studia Ełckie” 15(2013) nr 2, s. 269-272.
- Sieńkowski M., *Sprawozdanie z sympozjum naukowego pt. „Apologia Eucharystii”*, Ełk, 28 stycznia 2020 r., „Studia Ełckie” 22(2020), nr 1, s. 125-127.
- Sieńkowski M., *Sprawozdanie z sympozjum naukowego pt. „Człowiek młody w rodzinie, szkole i Kościele”*, WSD w Ełku, 28 stycznia 2019 r., „Civitas et Lex” 2019, nr 1, s. 109-112.
- Sieńkowski M., *Trzydziesty rok funkcjonowania i działalności Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej (2021/2022)*, „Studia Ełckie” 24(2022), nr 3, s. 385-408.
- Skowroński A., *Analiza współczesnego i poszukiwanie przyszłego modelu formacji do kapłaństwa w WSD w Ełku*, „Studia Ełckie” 19(2017), nr specjalny, s. 603-626.
- Statut Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej*, Ełk, 4 lutego 2015 r.